

TÜRKİYE’DE LOJİSTİK İLE İLGİLİ EĞİTİM VEREN BÖLÜMLERİN NİTELİĞİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Dr. Öğr. Üyesi Kamil BİRCAN
Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi,
bircankamil@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Algin OKURSOY
Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi,
algin.okursoy@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Güneş Açelya SİPAHİ
Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi,
acelyasipahi@gmail.com

Özet

Lojistik sektörü dünya ticaretindeki farklılaşma, teknolojik gelişmeler ve endüstri 4.0 ‘ın etkisiyle farklı bir boyuta taşınmıştır. Sektördeki bu değişim nitelikli eleman ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Gün geçtikçe gerek özel, gerek devlet üniversitelerinde lojistik ile ilgili bir çok program açılmaktadır. Ancak sayıdan çok sektörün ihtiyaçları doğrultusunda eğitim verilmesi gerektiği açıktır. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de lojistik eğitimi veren üniversitelerdeki eğitim stratejileri, programları ve hedeflerin incelenerek lojistik eğitiminin niteliğinin artırılmasına yönelik öneriler sunmaktır. Çalışmada Türkiye’deki yüksek öğretim kurumlarında adında lojistik geçen bölümlere ait 2017-2018 dönemi dersleri incelenmiştir. Üniversitelerin lojistik bölümlerine ait müfredat içerikleri , bölümlerin internet sayfaları taranarak elde edilmiştir. Lojistik öğrencilerinin kazanımları teknik, analitik, iletişimsel ve yönetsel olmak üzere kümelendi ve daha sonra bu kümelerdeki ağırlıklar hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, Lojistik Eğitimi, Müfredat, Yetkinlik Kümesi

A RESEARCH ABOUT QUALITY OF LOGISTICS EDUCATION DEPARTMENTS IN TURKEY

Abstract

With differentiation in the world trade , advancements in technology and the Industry 4.0 ‘s effect; logistics have evolved. The changes in the sector require more qualified workers. Lots of logistics programmes are opened in both state and private universities. Thus, it is clear that the education must be done according to sectors need rather than numbers. The objective of this study is to create suggestions for increased education quality in logistics by examining universities’ logistics department’s education strategies , programmes and their goals. In this study classes of 2017-2018 which are done in higher education institutions , and departments which have the word “logistics” in them are examined in this study. Curriculums of logistics departments in universities are acquired through online databases. Educational attainments of logistics students are classified as technical, communicational, analytical and later managerial and ratios among these classes are calculated.

Keywords: Logistics, Logistics Education, Curriculum, Competency Cluster

1. GİRİŞ

Üniversiteler, bilgiyi üreten ve yayan kurumlar olarak ülkelerin ve dolasıyla dünyanın entelektüel zenginliğine katkı sağlarlar. Teorik olarak ise üniversitelerden beklenen bilimsel araştırmalar yapması, ülkenin gereksinimlerini karşılayacak projeler ile toplumsal gelişime katkı sağlaması ve kaliteli insan gücünü yetiştirmesidir. (Altınok, 2008).

Lojistik her geçen gün gelişen bir sektör olduğu için lojistik eğitimi, dünya çapında önem verilen bir alandır. Lojistik ile ilgili yüksek öğrenimin düşünülenin aksine 1850'lere uzanır, bir ekonomist olan Yale Üniversitesi rektörü Henry Adams «Nakliye Ekonomisi» adı altında bir ders açtığı bilinmektedir (Orhan,2003).

Türkiye'deki üniversitelerde lojistik eğitimlerinin verilmesi çok eskilere dayanmamaktadır. Türkiye'de Lojistik ile ilgili ilk program 1988 yılında 9 Eylül Üniversitesi Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksek Okulu bünyesinde açılmıştır.

Günümüzde lojistik faaliyetler çok farklı bir boyuta taşınmıştır. Delfmann ve Diğerleri (2010), lojistiğin, işletme, ekonomi, mühendislik, bilişim gibi disiplinlerde kök salan, ancak bu kök disiplinlerin bilgi tabanlarının sinerjik kombinasyonları yoluyla ilerleyebilecek bir alan olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu gelişim ve değişime bağlı olarak verilen eğitimin de etkinliğinin ölçülme ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Lojistik bölümleriyle ilgili program değerlendirmelerine dair literatür incelendiğinde ders içerikleri belirlenirken sektörün bölüm mezunlarından beklentileri ve lojistik ilgili iş alanlarında ihtiyaç duyulan yeteneklerin karşılaştırılmasına yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin Wong, Grant , Allan ve Jasiuvian'ın (2014) İngiltere'deki üniversitelerin lojistik bölümlerinin ders programlarını incelediği çalışmada, sektörde çalışanların ihtiyaçları ile ders programları arasında uyumsuzluk olduğu, işe alımlarda direkt lojistikle ilgili konulardan ziyade uzmanlık yetenekleri ve yönetim becerilerine de önem verildiği vurgulanmıştır.

Hocaoğlu, Güner ve Coşkun (2015), ülkemizde lojistik eğitimi veren üniversitelerin, sektörün beklentilerine cevap verip veremediklerini ölçtükleri çalışmalarında, sektörde çalışanların, ders programlarında gümrükleme, dokümantasyon, filo yönetimi, tedarik zinciri yönetimi ve dış ticaret gibi sektörel konuların ağırlığının artırılmasını ve yönetim bilişim sistemleri ile ilgili derslerin yer almasını istedikleri de ortaya çıkmıştır.

2.ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de lojistik eğitimi veren üniversitelerdeki eğitim stratejileri, programları ve hedeflerin incelenerek lojistik eğitiminin niteliğinin artırılmasına yönelik öneriler sunmaktır.

3.ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarında adında «lojistik» geçen bölümlere ait 2017-2018 dönemi dersleri incelenmiştir. Üniversitelerin lojistik bölümlerine ait müfredat içerikleri, bölümlerin internet sayfaları taranarak elde edilmiştir.

Lojistik öğrencilerinin kazanımları teknik, analitik, iletişimsel ve yönetsel olmak üzere kümelenmiş ve daha sonra bu kümelerdeki ağırlıklar hesaplanmıştır.

Tablo 1.Öğrenci Kazanımlarını Değerlendirmede Yetkinlik Kümeleri

Yetkinlik Kümesi	Operasyonel Tanım
Teknik	Lojistik ile ilgili kavramları tanıma ve lojistik uygulamaları hakkında bilgi sahibi olarak örgütsel hedeflere ulaşma ve teknolojik araçları uygun şekilde kullanma becerisini içerir.
Analitik	Örgütsel sorunları belirleme, tanımlama ve mantıklı çözümler önerme becerisi. Problem çerçevesini, sınırlarını belirlemeyi, aynı zamanda mantıklı sebep sonuç ilişkisi oluşturmayı da içerir.
İletişimsel	İkna edici ve özlü yazılı, sözlü iletişim becerisi. Bir sorunu iş açısından tanımlama ve iş formatına uygun iletişim yapısı oluşturmayı da içerir.
Yönetsel	Örgütsel bir hedef doğrultusunda diğerlerinin çabalarını koordine etme ve yönlendirme yeteneği. Amaca yönelik planları belirleme, ifade etme ve yürütmeyi de içerir.

Kaynak : Uğur, N. G., Okursoy, A., Turan, A. H. (2014) ‘den uyarlanmıştır.

Yukarıda yer alan Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmada Türkiye’de Lojistik eğitimi veren okullarda verilen dersler yukarıda yer alan 4 yetkinlik kümesine göre değerlendirilmiştir.

4. ANALİZ VE SONUÇLAR

Araştırma çerçevesi türkçe/ matematik (TM) alanı ile öğrenci kabul eden ve içinde «Lojistik» geçen, 2017 yılında en yüksek puanla öğrenci kabul etmiş, bölüm kontenjanlarını tamamen doldurmuş, ilk 10 devlet üniversitesinin bölüm müfredat programları ele alınmıştır.

Bölümlerin belirlenmesi ve sıralaması için Yüksek Öğretim Kurumu’nun internet sitesinde bulunan «2018 Tercih Robotu» kullanılmıştır.

Bölümlerin müfredatları bağlı bulundukları üniversitelerin «Ders Bilgi Paketi» sayfalarından derlenmiş olup; seçmeli ve zorunlu dersler olarak toplanmış ve her dersin AKTS’si tek tek alınmıştır. Sonrasında tüm dersler 4 ana gruba ayrılmıştır.

Aşağıda yer alan Tablo 2’de 2017 yılında en yüksek puanla öğrenci kabul etmiş ilk on üniversitenin kontenjan ve puan durumları görülmektedir. Bu üniversiteler sırasıyla ; Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi olarak sıralanmıştır.

Tablo 2. Lojistik Bölümlerine ait 2017 Yılı Kontenjan ve Puanlar

	Üniversite	Bölüm	Yıl	Kontenjan	Puan
1	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Denizcilik Fakültesi	Lojistik Yönetimi	2017	40 + 1	327,60797
2	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	Ulaştırma ve Lojistik	2017	70 + 2	302,20822
3	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ Uygulamalı Bilimler Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	50 + 2	295,14445
4	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	60 + 2	283,90619
5	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	60 + 2	282,4294
6	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	60 + 2	274,09282
7	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ Fethiye İşletme Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	60 + 2	270,68942
8	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	70 + 2	263,72616
9	BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ Ömer Seyfettin Uygulamalı Bilimler Fakültesi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2017	60 + 2	256,66072
10	AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ Söke İşletme Fakültesi	Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık	2017	60 + 2	239,95584

Çalışmada üniversiteler arasında köprü görevi yaparak geçişi ve mukayese yapmayı sağlamakta etkili bir şekilde kullanılan AKTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) dikkate alınmıştır. Üniversitelere göre lojistik bölümleri için hesaplanan teknik, analitik, iletişimsel ve yönetsel olmak üzere dört grubu ait AKTS yüzdeleri, söz konusu üniversitelerin eğitim programlarında daha çok hangi gruba ağırlık verdiğinin anlaşılmasında kullanılabilecektir.

Tablo 3. Lojistik Bölümlerinin Ders Sayılarının Dağılımı

	Zorunlu Ders Sayısı (Nz)	Seçmeli Ders Sayısı (Ns)	Toplam Ders Sayısı (Ns+Nz)	Alınması Gereken Seçmeli AKTS (S)	Alınması Gereken Zorunlu AKTS (Z)	Toplam Alınması Gereken AKTS	Toplam Alınması Gereken AKTS/ Seçmeli Alınması	Ortalama Ders Baş AKTS Saks+Zaks / (Ns+Nz)	Seçmeli Toplam AKTS (Saks)	Toplam AKTS (Saks+Zaks)
Dokuz Eylül Üniversitesi	41	28	69	50	190	240	20,83%	4,78	140	330
İstanbul Üniversitesi	59	16	75	52	208	260	20,00%	3,47	52	260
Akdeniz Üniversitesi	44	73	117	65	197	262	24,81%	3,41	202	399
Bursa Teknik Üniversitesi	43	34	77	54	186	240	22,50%	3,70	99	285
On dokuz Mayıs Üniversitesi	42	79	121	44	105	149	29,53%	2,17	163	263
Balıkesir Üniversitesi	36	57	93	90	150	240	37,50%	4,98	313	463
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	42	66	108	76	164	240	31,67%	4,13	282	446
Gaziantep Üniversitesi	40	25	65	59	181	240	24,58%	4,51	112	293
Bandırma Üniversitesi	40	41	81	88	152	240	36,67%	3,90	164	316
Adnan Menderes Üniversitesi	34	42	76	80	160	240	33,33%	5,26	240	400

Değerlendirme sonuce elde edilen bilgiler aşağıda yer alan Tablo 4’de özetlenmiştir.

Tablo 4. Lojistik Bölümlerinin Müfredat İçerikleri Değerlendirmesi

	Toplam AKTS (Sakts+Zakts)	Sayılar				Yüzdelere			
		Teknik	Analitik	İletişim	Yönetmel	Teknik	Analitik	İletişim	Yönetmel
Dokuz Eylül Üniversitesi	330	115	35	24	156	34,85%	10,61%	7,27%	47,27%
İstanbul Üniversitesi	260	90	30	50	90	34,62%	11,54%	19,23%	34,62%
Akdeniz Üniversitesi	399	211	28	36	124	52,88%	7,02%	9,02%	31,08%
Bursa Teknik Üniversitesi	285	113	35	33	104	39,65%	12,28%	11,58%	36,49%
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	263	36	64	31	132	13,69%	24,33%	11,79%	50,19%
Balıkesir Üniversitesi	463	35	52	60	316	7,56%	11,23%	12,96%	68,25%
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	446	44	64	67	271	9,87%	14,35%	15,02%	60,76%
Gaziantep Üniversitesi	293	67	79	34	113	22,87%	26,96%	11,60%	38,57%
Bandırma Üniversitesi	316	51	23	41	201	16,14%	7,28%	12,97%	63,61%
Adnan Menderes Üniversitesi	400	102	70	32	196	25,50%	17,50%	8,00%	49,00%
DAĞILIM ORTALAMALARI						25,76%	14,31%	11,95%	47,98%

5. DEĞERLENDİRME

Tüm üniversitelerin dağılım ortalamalarına bakıldığında en fazla «Yönetmel» içerikli derslerin müfredatta yer aldığı görülmektedir. Bunu ikinci sırada «Teknik», üçüncü sırada «Analitik» ve son olarak da «İletişimsel» derslerin takip ettiğini görmekteyiz.

En çok «Yönetmel» derse sahip olan bölüm Balıkesir Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik olup sonrasında Bandırma Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik ve ardından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümüdür.

«Teknik» ders yoğunluğu en yüksek olan bölüm Akdeniz Üniversitesi - Uluslararası Lojistik ve Ticarettir. Ancak bunun nedeni bölüm dışı seçmeli ders listesinin içerisinde fazla sayıda ders olması ve bu derslerin teknik içeriklerinin yoğun olmasıdır. «Teknik» dersler bakımından yoğun olan ikinci bölüm ise Bursa Teknik Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü olup bunu Dokuz Eylül Üniversitesi - Lojistik Yönetimi takip etmektedir.

Tüm üniversitelerin dağılım ortalamalarına bakıldığında en fazla «Yönetmel» içerikli derslerin müfredatta yer aldığı görülmektedir. Bunu ikinci sırada «Teknik», üçüncü sırada «Analitik» ve son olarak da «İletişimsel» derslerin takip ettiğini görmekteyiz.

En çok «Yönetmel» derse sahip olan bölüm Balıkesir Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik olup sonrasında Bandırma Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik ve ardından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümüdür.

«Teknik» ders yoğunluğu en yüksek olan bölüm Akdeniz Üniversitesi - Uluslararası Lojistik ve Ticarettir. Ancak bunun nedeni bölüm dışı seçmeli ders listesinin içerisinde fazla sayıda ders olması ve bu derslerin teknik içeriklerinin yoğun olmasıdır. «Teknik» dersler bakımından yoğun olan ikinci bölüm ise Bursa Teknik Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü olup bunu Dokuz Eylül Üniversitesi - Lojistik Yönetimi takip etmektedir.

En yüksek «Analitik» dersi ağırlıklı müfredata sahip olan bölüm Gaziantep Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü olup sonrasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü ve ardından Aydın Adnan Menderes Üniversitesi - Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık bölümü gelmektedir.

Son olarak ise İstanbul Üniversitesine bağlı olan Ulaştırma ve Lojistik bölümünün «İletişimsel» içerikli derslere diğer bölümlerden daha fazla ağırlık verdiği bunu ise Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik, ardından da Bandırma Üniversitesi - Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümünün takip ettiği gözlemlenmiştir.

6. ÖNERİLER

En genel şekilde lojistik ve tedarik zinciri yönetimi profesyonelleri, lojistik bilgi ve tecrübelerinin yanında iletişim ve insanlarla birlikte çalışabilme becerilerine de sahip olmalıdır. Problemlere farklı açılardan bakabilmek ve farklı çözümler üretebilmek için yaratıcı becerileri olmalıdır. (Van Hoek ve diğ., 2002)

Literatürde de karşılaşıldığı üzere lojistik bölümlerinde verilen derslerde teknik ve yönetsel ağırlıklı denge kurulmasında sakınca görülmemektedir. Ancak Traut vd. (1993) ile Lee vd. (2002) çalışmalarında altını çizdikleri gibi teknik ve yönetsel alanlara ağırlık verilirken iletişimsel yetkinlik kümesinin önemi göz ardı edilmemelidir. İletişimsel alanda yer alan beceriler lojistik mezunlarından, genelde, birinci önem düzeyinde beklenen beceriler olmamakla birlikte sağlıklı iletişim kurma kabiliyeti iş hayatında büyük öneme sahiptir.

Bozyiğit (2016) , Özdemir ve Gökmen (2016) çalışmalarında, Türkiye'deki Lojistik eğitimi veren bölümlerde “uluslararası” vurgusu öne çıkmasına karşın, İngilizce öğretim yapılan programların devlet üniversitelerinde %1,5 oranında olduğunu, buna karşın vakıf üniversitelerinin lojistik bölümlerinin İngilizce öğretime daha fazla ağırlık verdiğini belirtmişlerdir.

Elde edilen sonuçlar bu perspektiften yorumlandığında oranlar arasında büyük farklar olmamak kaydıyla teknik, yönetsel ve analitik yetkinlik kümelerini iletişimsel alana göre bir adım öne çıkaran programların sektörün beklentilerine uygun içerikte eğitim verebileceğinden söz edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altınok, V. (2008). Yükseköğretimde İlke ve Yönelimler Neler Olmalı? Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(19), 41-52.
- Bozyiğit, S. (2016) Türkiye’deki Lojistikle İlgili Lisans Bölümlerinin Ders Programları Üzerine Bir İnceleme / Journal of Yasar University, 11/42, 133-149
- Delfmann, W., Dangelmaier, W., Günthner, W., Klaus, P., Overmeyer, L., Rothengatter, W., Weber, J., Zentes, J. (2010). Towards a Science of Logistics: Cornerstones of a Framework of Understanding of Logistics as an Academic Discipline, Logistics Research, 2, 57-63.
- Hocaoğlu, S., Güner, S., Coşkun, E. (2015),” Sektörün Lojistik Eğitimi Veren Üniversitelerden Beklentilerinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Çalışma”, 7. Uluslar Arası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi, 25-30 Ağustos 2015, Macaristan.
- Uğur, N. G., Okursoy, A., Turan, A. H. (2014). Türkiye’de Yönetim Bilişim Sistemleri Eğitimi ve Ders Programlarının İncelenmesi: Ampirik Bir Değerlendirme. Yönetim Bilişim Sistemleri Kongresi Bildiri Özet Kitabı. (ss. 26). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi
- Lee, S., Koh, S., Yen, D., Tang, H. (2002). Perception gaps between IS academics and IS practitioners: An exploratory study. Information and Management, 40, 51-61.
- Orhan, O. Z. (2003). Dünyada ve Türkiye’de lojistik sektörünün gelişimi. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2003-39.
- Özdemir F. ,Karahan Gökmen M.K.(2016) Lojistiğin Evrimi ve Türkiye’deki Önlisans ve Lisans Programları Yönünden Lojistik Öğretimi , Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Temmuz, 9(3)
- Traut, E. M., Farwell, D. W., Lee, D. (1993). The IS expectation gap: Industry expectations versus academic preparation. MIS Quarterly, 17(3), 293-301.
- Van Hoek, Remko and Chatham, Robina and Wilding, Richard 2002) Managers in Supply Chain Management, the critical dimension, Supply Chain management an International Journal, 7, (3), 119-125
- Wong, C.Y, Grant , D.B., Allan, B. Jasiuvian , I. (2014) ."Logistics And Supply Chain Education And Jobs: A Study Of UK Markets", The International Journal of Logistics Management, 25(3), 37 – 552.